

ERNEST HEMINGWAY

Bütün Eserleri/8

Güneş de Doğar

Çeviren: DOST KÖRPE

BİLGİ YAYINEVİ

“Siz hepiniz kayıp bir kuşaksınız.”

–**Gertrude Stein**, konuşma esnasında

“Kuşaklar gelir, kuşaklar geçer; ama dünya sonsuza dek kalır... Güneş de doğar, güneş batar ve doğduğu yere koşar.. Rüzgâr güneye gider, kuzeye döner; durmaksızın döne döne eserek ve geri dönerek, hep aynı yolu izler... Bütün nehirler denize akar; yine de deniz dolmaz; nehirler geldikleri yere geri döner.”

–Vaiz Kitabı

Önsöz

Bir kutup denizinin buz gibi sularındaki zavallı bir yüzücünün, *Güneş de Doğar* gibi bir dünya edebiyatı başyapıtının, bu edebi buzdağının sualtındaki büyük kısmının birazını olsun değerlendirebilmesi çok zordur!

Birinci şahıs anlatıcı Jake Barnes, 14. Bölüm’de kendisi hakkında şöyle der:

Turgenyev’in bir kitabını okuyordum. Aynı iki sayfayı defalarca okumuşumdur herhalde. *Bir Sporcunun Kısa Öyküleri*’ndeki öykülerden biriydi. Daha önce de okumuştum ama yepyeni gibi geldi. Taşra gözümde çok net canlandı ve kafamın içindeki basınç hissi azalır gibi oldu.

Bir buçuk sayfa boyunca felsefe yaptıktan sonra ışığı kapattığındaysa o düşüncelerine güvenmez:

Lambayı tekrar yakıp kitap okudum. Turgenyev’in kitabını okudum. Şimdi, brendiyi fazla kaçırmamla birlikte aşırı hassaslaşmış ruh halimle okurken, okuduklarımı bir yerlerde hatırlayacağımı ve sonrasında sanki o olaylar benim başımdan geçmiş gibi geleceğini biliyordum. Okuduklarıma hep sahip olacaktım.

Yukarıdaki iki pasaj konusunda aydınlanmak isteyen ciddi okurlara, İranlı edebiyat araştırmacısı **Shahla Sorkhabi Darzikola**’nın yayımlanmış eserlerini tavsiye ederim. **Hemingway**’i **Turgenyev**’le tanıştıranın **Sylvia Beech** değil, **Sherwood Anderson** olduğunu ondan öğrendim. Bu Acem uzmanın ortaya çıkardığı başka pek çok şey var ama kendiniz okumalısınız. Darzikola’nın yer yer bozuk olan İngilizcesi sizi soğutmasın lütfen. Tüm dünya gitgide çevrimiçi hale geldikçe mükemmel fikirlerin bozuk İngi-

lizceyle ifade edilmesi norm haline gelecektir, bilimsel eleştiri sürecinde de bununla başa çıkacak bir mekanizmaya büyük ihtiyaç vardır. **Hemingway** bunu şöyle ifade etmişti: “İngilizce veya hepimizin konuştuğu ne ise.”

Peki, 2. Bölüm’de Robert Cohn’un **W.H. Hudson**’ın *Mor Diyar*’ından esinlenerek yaptığı, birlikte Uruguay’a gitmeleri önerisini Jake’in soğuk karşılmasına ne demeli? **Ford Madox Ford**’un Amerika’ya yerleştikten sonra yazdığı *Silahlara Veda* önsözünde şöyle bir kısım yer alır:

İngilizce nesir araştırması için okuma yaparak geçirdiğim elli yıl kadar süre boyunca karşıma çıkan üç mükemmel İngilizce nesir yazarı Joseph Conrad, W.H. Hudson... Ve Ernest Hemingway’dır... Her biri kendine özgü şekilde mükemmel! Her birinden ilk kez bir cümle okuduğum zaman hissettiklerimi aynı netlikle ve tarifsizliğiyle anımsıyorum. Conrad’ı okumak büyük, telaşsız bir dalgaya kapılmak gibiydi. Hudson’ı okumak sırtüstü yatıp bulutsuz, dingin göğe bakmak gibiydi. Hemingway ise sadece heyecan veriyordu. Tilki avındayken bir çalılığın yanında durup da tazıların saklandıkları yerden çıkmasını beklemek gibiydi. İnsan yağışsız, bulutsuz havada uzun bir takibe çıkıyordu da ne yöne gideceğini ya da hangi ülkeden geçeceğini bilmiyordu.

1920’lerde birlikte çalıştıklarında **Hemingway**’e en iyi İngilizce nesir yazan kişi olarak **Hudson**’ı tavsiye eden **Ford**’du, ben de babamla **Hudson** arasındaki ilişki hakkında bir şeyler biliyorum. Babamın Key West’teki kütüphanesinde **Hudson**’ın toplu eserlerinin 1922 tarihli ciltli baskısı bulunurdu; bunu henüz Paris’te yaşadığı sırada satın almış ve 1939’da, **Ford**’un öldüğü sene Küba’ya yerleşirken yanında götürmüş olsa gerek. Nedense **Lord Grey**’in *Kuşların Cazibesi*’ni Key West’te bıraktı. Fallodonlu **Vikont Gray**,

Hudson'ın (kendisi **Grey**'in Test Vadisi'ndeki balıkçı kulübesinde, çok sevdiği kuşlarıyla mutlu günler geçirmişti; Tanrı'nın bile alabalıklarının bolluğuyla meşhur o tebeşir akarsuyunda gün boyu balık avlamayı paha biçilmez bulacağı söylenirdi) aristokrat bir hamisi olmasının yanı sıra modern tarihin belki de en önemli kararını vermişti. O zamanlar hâlâ Büyük Britanya ve İrlanda Birleşik Krallığı olarak bilinen ülkenin dışişleri bakanı olarak 1914 sonbaharında, ülkesinin bir antlaşma gereği Belçika'nın toprak bütünlüğünü savunmakla yükümlü olması sebebiyle Almanya'ya savaş açması gerektiğine karar vermişti. **Joseph Conrad** "Gelişmenin İleri Karakolu" adlı öyküsünde, **Kral Leopold**'un (Kongo Özgür Devleti gibi ironik bir isme sahip) şahsi derebeyliğinde görev yapan bir Belçikalıyla, güvenliği Avrupa'nın bütün büyük güçleri tarafından garanti altına alınmış bir orduda subay olduğu için dalga geçer. **Lord Grey**'in uyulması gerektiğini düşündüğü antlaşma da buydu.

Jake Barnes, Uruguay'a gitmeye hevesli görünmüyor diye **Hemingway**'in **Hudson**'ın yazdığı her şeye büyük bir ilgi göstermediği düşünülmemelidir. **Hudson**'ın kuşağı, Darwincilikle uğraşmak durumunda kalan ilk kuşaktı ve babam, **Hudson**'ın kendisi için yeniden inşa ettiği şeyi –megaşehrin taş, çelik, cam ve asfaltından olabildiğince uzakta, doğal dünyada yaşanacak biricik bir hayatı aşkınca kabullenişini– oldukça takdir etmişti. Elektrikle Aydınlanan Şehir, Eysel Kulesi'nin şehri Paris hakkında zarif bir dille yazmış olabilir ama kalbi Roncesvalles'te, Basklarla birlikteydi. Epey maskülen bir adam olan **Hudson**'ın kendisi de, Arjantin'in pampalarından Londra'ya gelmiş beş parasız bir göçmen olarak yaşadığı mali sıkıntının stresiyle, *Bilen Bir Anneden, Emzirmenin Değeri* adını taşıyan, zarif dilli ve oldukça ikna edici bir kitapçık yazmıştı!

Patrick Hemingway

BİRİNCİ KİTAP

1

Robert Cohn bir zamanlar Princeton ortasiklet boks şampiyonuydu. Bunu bir boks unvanı olarak çok etkileyici bulduğumu düşünmeyin ama Cohn için epey önemliydi. Boksunu umursadığı yoktu, hatta hazzetmezdi fakat Princeton'da bir Yahudi olarak gördüğü muamele karşısında duyduğu aşağılık hissini ve utançlağlığı yenmek için, acılara katlanarak adamakıllı boks öğrenmişti. Kendisine karşı küçümseyici tavırlar takınan herhangi birini yere serebileceğini bilmek ona iç rahatlığı verse de çok utangaç ve tam anlamıyla efendi çocuk olduğundan, spor salonu dışında hiçbir yerde dövüşmezdi. Örümcek Kelly'nin yıldız öğrencisiydi. Örümcek Kelly öğrencisi olan bütün genç beyefendilere, kırk sekiz kilo da olsalar, doksan üç kilo da olsalar hafifsikletmiş gibi boks yapmayı öğretirdi. Fakat bu Cohn'a uyar gibiydi. Gerçekten çok hızlıydı. Öyle iyiydi ki Örümcek derhal onu daha üstün bir rakiple eşleştirecek Cohn'un burnunun kalıcı olarak yassılaşmasına sebep oldu. Bu Cohn'un boksa karşı duyduğu hoşnutsuzluğu artırırsa da ona tuhaf bir çeşit tatmin verdi; burnunun, görünüşünü güzelleştirdiği de kesin. Cohn, Princeton'daki son senesinde çok fazla okudu ve gözlük takmaya başladı. Kendisiyle aynı sınıftan olup da onu hatırlayan biriyle karşılaşmadım hiç. Onun ortasiklet boks şampiyonu olduğunu bile hatırlamıyorlardı.

Dobra ve düz insanların hiçbirine güvenmem, özellikle de hikâyeleri tutarlıysa; Robert Cohn'un belki de asla ortasiklet boks şampiyonu olmadığından, yüzüne bir atın basmış olduğundan ya da annesinin ona hamileyken korktuğundan veya bir şey gördüğünden, belki de Cohn'un küçükken bir yere çarptığından hep şüphelenmiştim ama nihayet hikâyeyi bizzat Örümcek Kelly'ye,

bir tanıdığım aracılığıyla doğrulattım. Örümcek Kelly, Cohn'u hatırlamakla kalmıyordu. Ona ne olduğunu sık sık merak etmişti.

Robert Cohn baba tarafından New York'un en zengin, anne tarafından da en eski Yahudi sülalelerine mensuptu. Princeton'a hazırlandığı –ve futbol takımının çok iyi bir savunma oyuncusu olduğu– askeri okulda kimse ona ırkından dolayı rahatsızlık vermemiştir. Kimse ona Yahudi olduğunu, dolayısıyla da başkalarından farklı olduğunu hissettirmemiştir... Ta ki Princeton'a gidene dek. Efendi çocuktuktu, arkadaş canlısıydı ve çok utangaçtı ki bu hınç duymasına yol açıyordu. Boks yaparak bunun stresini atıyordu ve Princeton'dan, acı verici bir özbilinçle ve yassı burnuyla mezun olduğunda, kendisine iyi davranan ilk kızla evlendi. Beş yıl evli kaldı, üç çocuğu oldu, babasından kalan elli bin doların neredeyse tamamını kaybetti, vergi ve masrafların düşülmesinden sonra kalan mirasın annesine gitmesinin ardından da zengin bir eşle mutsuz bir ev hayatı yaşayan, oldukça sevimsiz biri haline geldi; tam karısını terk etmeye karar vermişken de karısı onu terk edip bir minyatür ressamıyla kaçtı. Karısını terk etmeyi aylardır düşündüğünden ve onu kendisinden mahrum bırakması fazla zalimce olur diye terk etmemiş olduğundan, kadının gidişi onda oldukça sağlıklı bir şok etkisi yarattı.

Boşanmalarından sonra Robert Cohn, Pasifik Kıyısı'na gitti. California'da kendini edebiyata düşkün insanların arasında buldu ve elinde hâlâ o elli bin doların birazı kalmış olduğundan, kısa sürede bir sanat dergisine destek olmaya başladı. Derginin yayım hayatı California'daki Carmel'da başlayıp Massachusetts'teki Provincetown'da son buldu. Bu arada, tam bir melek olarak görülen ve künyede ismi yalnızca danışma kurulu üyesi olarak geçen Cohn derginin yegâne editörü olmuştu. Para onun parasıydı ve editörlüğün getirdiği otoriteyi sevdiğini keşfetti. Fazla masraflı olmaya başlayan dergiyi kapatmak zorunda kalmasına üzüldü.

Fakat bu sırada kaygılanacak başka şeyleri vardı. Dergiyle birlikte yükselmek isteyen bir hanımefendi, Cohn'u elinden tutmuştu. Bu şahıs çok dayatmacı biri olduğundan, Cohn'un elinden tutulmamak gibi bir şansı olmadı hiç. Ayrıca Cohn ona âşık olduğuna emindi. Bu hanımefendi derginin yükselmeyeceğini anlayınca Cohn'dan biraz tiksindi ve fırsat varken ne koparsa kâr olduğuna hükmederek, birlikte Avrupa'ya gitmelerini önerdi; Cohn'un orada yazabileceğini söyledi. Hanımefendinin eğitim görmüş olduğu Avrupa'ya geldiler ve üç yıl kaldılar. İlkini gezmekle, son ikisini de Paris'te geçirdikleri bu üç yılda Robert Cohn'un iki arkadaşı oldu: Braddocks ve ben. Braddocks onun edebiyat hakkında konuştuğu arkadaşydı, ben de tenis arkadaşydım.

Robert'a sahip olan Frances adlı hanımefendinin, ikinci yılın sonlarına doğru güzelliğini yitirmeye başladığını fark edince adama karşı tavrı değişti; önceden umursamazca sahiplenici ve sömürücü bir tavır sergilerken, evlenmeleri yönünde sarsılmaz bir kararlılığa evrildi. Bu süre içinde Robert'ın annesi ona ayda üç yüz dolar civarı harçlık veriyordu. O iki buçuk yıl içinde Robert Cohn'un başka tek bir kadına bile yan gözle baktığına inanmıyorum. Oldukça mutluydu fakat Avrupa'da yaşayan pek çok insan gibi o da Amerika'da olmayı yeğlerdi; bir de yazmayı keşfetmişti. Bir roman yazdı ki sonradan eleştirmenlerin dediği kadar kötü bir roman olmasa da çok zayıf bir romandı. Bol bol kitap okudu, briç oynadı, tenis oynadı ve mahalledeki bir spor salonunda boks yaptı.

Cohn'un hanım arkadaşının ona karşı tavrının farkına ilk kez, bir gece üçümüzün birlikte yediği akşam yemeğinden sonra vardım. L'Avenue'de yemek yedikten sonra, kahve içmek için Café de Versailles'a gittik. Kahvenin ardından birkaç kadeh konyak içtik, sonra da gitmem gerektiğini söyledim. Cohn ikimizin bir hafta sonu birlikte bir yerlere gitmesinden bahsediyordu. Şehir dışına çıkıp güzel bir yürüyüş yapmak istiyordu. Uçakla Strazburg'a gi-

dip Alsas'ta Saint Odile Dağı gibi bir yere yürüyerek çıkmamızı önerdim. "Strazburg'da bize şehri gezdirebilecek bir kız tanıyorum" dedim.

Biri masanın altından beni tekmeledi. Bunun kaza eseri olduğunu düşünerek söze devam ettim: "İki yıldır orada ve şehir hakkında her şeyi biliyor. Harika bir kızdır."

Tekrar masanın altından tekme yedim ve bakınınca, Robert'ın hanım arkadaşı Frances'in çenesini kaldırdığını, yüzünün sertleştiğini gördüm.

"Aman, niye Strazburg'a gidelim ki?" dedim. "Yukarılara, Brugge'ye veya Ardenler'e gidebiliriz."

Cohn rahatlamış gibiydi. Başka tekme yemedim. İyi geceler dileyip çıktım. Cohn gazete almak istediğini, benimle köşeye kadar yürüyeceğini söyledi. "Tanrı aşkına" dedi. "Strazburg'daki kızıdan ne diye bahsettin ki? Frances'i görmedin mi?"

"Hayır, niye ki? Strazburg'da yaşayan Amerikalı bir kız tanıyorsam bundan Frances'e ne?"

"Hiç fark etmez. Kız sonuçta. Gidemezdim, o olurdu."

"Saçmalama."

"Frances'i tanıyorsun. Her kızdan işkillenir. Nasıl baktığını görmedin mi?"

"Aman, neyse... Senlis'e gidelim" dedim.

"Kızma."

"Kızımıyorum. Senlis güzel yerdir; Grand Cerf'te kalır, ormanda yürüyüş yapar, sonra da eve döneriz."

"Güzel, bu iyi olur."

"Eh, yarın kortlarda görüşürüz" dedim.

"İyi geceler Jake" dedi ve kafeye doğru gerisingeri yürümeye başladı.

"Gazeteni almayı unuttun" dedim.